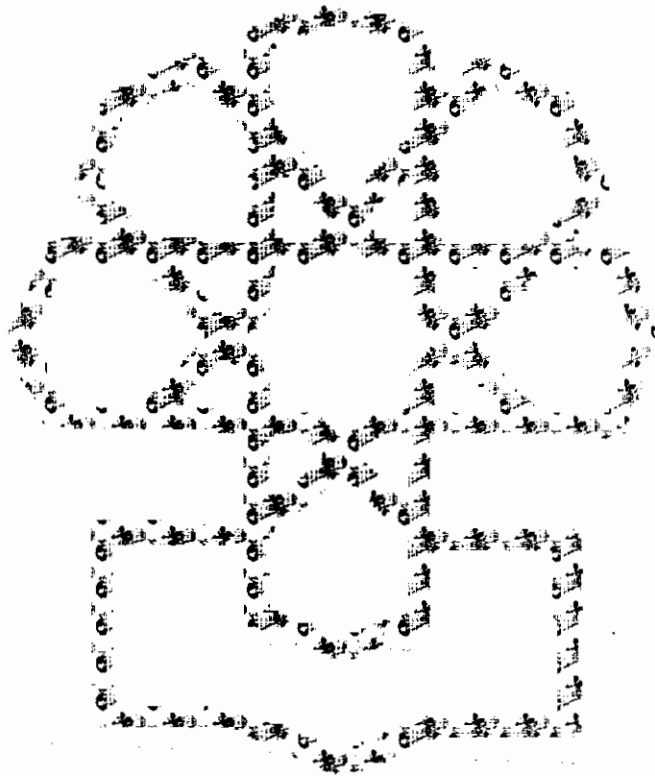

اعتبارات عمرانی استان‌ها طی سال‌های (۱۳۷۴-۱۳۷۸)

درباره لایحه بودجه ۷۸ - شماره (۳۶)

معاونت پژوهشی

آذر ۱۳۷۷

کار: دفتر برنامه و بودجه

کد گزارش: ۱۶۰۴۱۲۰

مرکز پژوهش‌ها
کد کتابخانه: ۱۰۱۳۰
شماره: ۱۰۱۳۰
تاریخ: ۷۷/۱۰/۲۱

بسمه تعالی

اعتبارات عمرانی استان‌ها طی سال‌های (۱۳۷۴-۱۳۷۸)
در باره لایحه بودجه ۷۸ - شماره (۳۶)

کد گزارش: ۱۶۰۴۱۲۰

فهرست مطالب

۲	..... مقدمه
۲	..... ۱- عملکرد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۴
۲	..... ۲- عملکرد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۵
۲	..... ۳- عملکرد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۶
۳	..... ۴- مصوب بودجه عمرانی سال ۱۳۷۷
۳	..... ۵- برآورد بودجه‌های عمرانی سال ۱۳۷۸
۳	..... چند پیشنهاد

مقدمه

توزیع اعتبارات عمرانی استان‌ها یکی از موارد قابل توجهی است که باید در نظام بودجه‌ریزی کشور مورد عنایت قرار گیرد، هر چند که شاخص‌های مختلفی را جهت توزیع اعتبارات عمرانی استان‌ها می‌توان تعریف کرد، ولی مهم‌ترین این شاخص‌ها را می‌توان جمعیت استان‌ها در نظر گرفت. لذا ملاک اصلی بررسی مادر ارائه گزارش حاضر، آخرین سرشماری نفوس و مسکن کشور در سال ۱۳۷۵ می‌باشد. در این گزارش توزیع سرانه اعتبارات عمرانی در استان‌های مختلف کشور طی سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۸ مورد بررسی قرار می‌گیرد (جدول شماره ۲). لازم به ذکر است که از عوامل دیگر تخصیص اعتبارات عمرانی را می‌توان ضریب محرومیت منطقه و استعدادها و پتانسیل‌های بالقوه استان‌ها دانست.

۱- عملکرد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۴

مقادیر نسبت بودجه‌های عمرانی سرانه هر استان به کل، در جدول شماره ۱، منعکس گردیده است. مطابق جدول مذکور در سال ۱۳۷۴، بیشترین میزان مذکور متعلق به استان‌های ایلام و کهگیلویه و بویراحمد به ترتیب با نسبت‌های ۹/۱۱ و ۶/۹۷ درصد و کمترین میزان متعلق به استان‌های تهران و اصفهان با نسبت‌های ۰/۸۳ و ۱/۸ درصد بوده است.

با در نظر گرفتن نسبت متوسط سرانه به کل که معادل ۴ است، استان‌های ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، کرمانشاه، خوزستان، هرمزگان، کردستان، سمنان، بوشهر، زنجان، چهارمحال و بختیاری و اردبیل سهمی بیشتر از نسبت مربوطه و سایر استان‌ها سهمی کمتر از آن را به خود اختصاص داده‌اند.

۲- عملکرد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۵

در طی این سال استان خوزستان با رقمی در حدود ۷/۶۲ درصد بیشترین نسبت درصد سرانه به کل را دارا بوده است و پس از آن استان کهگیلویه و بویراحمد (با رقمی در حدود ۷/۳۷ درصد) مقام دوم را به خود اختصاص داده است. از طرف دیگر استان‌های تهران و اصفهان به ترتیب با نسبت‌های ۰/۹۸ و ۱/۷۷ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند.

طی این سال نیز استان‌های خوزستان، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، هرمزگان، سیستان و بلوچستان، کرمانشاه، بوشهر، زنجان، اردبیل، چهارمحال و بختیاری و سمنان برخوردار از نسبتی بالاتر از ۴ (نسبت درصد سرانه به کل) بوده و سایر استان‌ها از نسبت کمتری برخوردار بوده‌اند.

۳- عملکرد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۶

در سال ۱۳۷۶ نیز استان‌های خوزستان و ایلام با ارقامی معادل ۶/۹۲ و ۶/۲۶ درصد موقعیت‌های اول و دوم را داشته و استان‌های تهران و همدان کمترین نسبت را دارا بوده‌اند.

در مقایسه با نسبت درصدی ۳/۸ (نسبت متوسط درصدی سرانه به کل)، استان‌های خوزستان، ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، سیستان و بلوچستان، هرمزگان، سمنان، بوشهر، چهارمحال و بختیاری، اردبیل، کرمانشاه و کرمان به ترتیب از نسبت بیشتر و سایر استان‌ها از نسبت کمتری بهره‌مند بوده‌اند.

۴- مصوب بودجه عمرانی سال ۱۳۷۷

بر طبق بودجه‌های عمرانی تخصیص یافته استان‌ها مصوب ۱۳۷۷، استان‌های ایلام و کهگیلویه و بویراحمد به ترتیب با ارقام ۷/۶۷ و ۶/۳۱ درصد دارای بیشترین و استان‌های تهران و قم با نسبت‌های ۱/۳۲ و ۲/۱۳ کمترین نسبت را داشته‌اند.

همچنین با مقایسه نسبت‌های درصدی استان‌ها با نسبت ۳/۷ (نسبت درصدی سرانه به کل) ملاحظه می‌گردد که استان‌های ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، خوزستان، سمنان، سیستان و بلوچستان، کردستان، هرمزگان، بوشهر، چهارمحال و بختیاری، کرمانشاه، اردبیل و یزد دارای نسبتی بیشتر و سایر استان‌ها دارای نسبتی کمتر از میزان فوق بوده‌اند.

۵- برآورد بودجه‌های عمرانی سال ۱۳۷۸

بر اساس برآورد بودجه عمرانی سال ۱۳۷۸ نیز استان‌های ایلام و کهگیلویه و بویراحمد برخوردار از بیشترین میزان نسبت درصد سرانه به کل بوده‌اند. ارقام مربوطه برای دو استان مذکور به ترتیب معادل ۷/۳۴ و ۷/۰۱ درصد بوده است. استان‌های تهران و اصفهان نیز با نسبت‌هایی حدود ۱/۰۹ و ۱/۹۸ درصد از کمترین میزان اعتبارات برخوردار بوده‌اند.

از طرفی با در نظر گرفتن نسبت متوسط درصد سرانه به کل (۳/۵۷ درصد) می‌توان ملاحظه نمود که استان‌های ایلام، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر، سمنان، چهارمحال و بختیاری، خوزستان، هرمزگان، سیستان و بلوچستان، کردستان و کرمانشاه از درصد بالاتری نسبت به مقدار متوسط برخوردار بوده و سایر استان‌ها دارای درصد‌های برخورداری پایین‌تری نسبت به آن بوده‌اند.

چند پیشنهاد

- ۱- بررسی روند تخصیص اعتبارات عمرانی استان‌ها نشان می‌دهد که در توزیع اعتبارات عمرانی استان‌ها علاوه بر شاخص جمعیت، میزان محرومیت استان‌ها به ویژه در بعضی از استان‌های مرزی و جنگزده نیز مورد توجه قرار گرفته است ولی این عنایت شامل همه استان‌های محروم و مرزی نبوده است.
- ۲- استان‌های جدید التاسیس اردبیل، قزوین، قم و گلستان در مراحل تخصیص اعتبارات عمرانی باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند.
- ۳- اعتبارات بعضی از استان‌های برخوردار که مطابق یک روند معمول از امکانات بیشتر از سهم خود استفاده می‌کنند متعادل گردد.
- ۴- حداقل در هر ۵ سال یکبار، در شاخص‌های توزیع اعتبارات استانی تجدیدنظر به عمل آید.
- ۵- در توزیع امکانات و اعتبارات برای استان‌های کشور رعایت دقیق اصل ۴۴ قانون اساسی مورد توجه قرار گیرد.

۱. بر اساس اصلاحیه قانون بودجه سال ۱۳۷۷ میزان تخصیص اعتبارات عمرانی استان‌ها نسبت به مصوب سال ۱۳۷۷ کمتر خواهد بود.

اصل ۴۴ قانون اساسی

در بهره‌برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملی در سطح استان‌ها و توزیع فعالیت‌های اقتصادی میان استان‌ها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد، به طوری که هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود، سرمایه و امکانات لازم در دسترس داشته باشد.

جدول ۱- برآورد میزان بودجه عمرانی استان‌ها به ازای هر نفر نسبت به کل

(درصد)

(سال‌های ۱۳۷۴-۱۳۷۸)

استان	عملکرد ۱۳۷۴	عملکرد ۱۳۷۵	عملکرد ۱۳۷۶	مصوب ۱۳۷۷	برآورد ۱۳۷۸
مرکزی	۲/۷۱	۲/۷۸	۲/۸۵	۲/۳۱	۳/۰۹
گیلان	۲/۷۸	۲/۷۷	۲/۵۳	۲/۵۸	۲/۵۳
مازندران	۲/۶۰	۳/۰۳	۳/۰۳	۲/۸۰	۲/۶۴
آذربایجان شرقی	۲/۵۲	۲/۸۱	۲/۸۶	۳	۲/۶۴
آذربایجان غربی	۲/۸۱	۲/۹۸	۳/۳۶	۲/۷۱	۲/۶۴
کرمانشاه	۶/۷۶	۵/۱۶	۳/۹۱	۳/۸۵	۴/۱۲
خوزستان	۵/۸۰	۷/۶۲	۶/۹۲	۵/۲۱	۴/۷۳
فارس	۲/۴۰	۲/۸۶	۲/۷۲	۲/۶۱	۲/۶۴
کرمان	۳/۶۲	۳/۵۳	۳/۸۲	۳/۵۷	۳/۴۱
خراسان	۲/۰۶	۲/۲۲	۳/۰۶	۲/۵۸	۲/۳۰
اصفهان	۱/۸۰	۱/۷۷	۲/۲۶	۲/۴۶	۱/۹۸
هرمزگان	۵/۴۵	۵/۹۶	۵/۱۵	۴/۸۰	۴/۶۶
سیستان و بلوچستان	۳/۹۸	۵/۵۴	۵/۵۷	۴/۸۵	۴/۶۳
کردستان	۵/۲۶	۳/۸۱	۳/۷۲	۴/۸۲	۴/۵۵
همدان	۲/۵۰	۲/۴	۲/۲۶	۲/۴۸	۲/۵۷
لرستان	۳/۴۲	۳/۳۳	۳/۵۸	۳/۵۵	۳/۴۹
ایلام	۹/۱۱	۷	۶/۲۶	۷/۶۷	۷/۳۴
زنجان	۴/۶۱	۴/۶۴	۳/۶۸	۳/۵۶	۳/۴۸
چهارمحال و بختیاری	۴/۴۷	۴/۴۵	۴/۳۱	۴/۴۲	۴/۸۶
کهگیلویه و بویراحمد	۶/۹۷	۷/۳۷	۶/۱۱	۶/۳۱	۷/۰۱
سمنان	۵/۰۶	۴/۳۵	۵/۰۹	۴/۹۵	۴/۹۵
یزد	۳/۱۹	۳/۲۹	۳/۷۶	۲/۷۹	۳/۲
بوشهر	۴/۸۹	۴/۸	۴/۸۵	۲/۵۶	۵/۰۳
اردبیل	۴/۴۲	۴/۵	۴/۱۴	۳/۹	۳/۵۶
قم	۰	۰	۲/۹۴	۲/۱۳	۲/۱
تهران	۰/۸۳	۰/۹۸	۱/۲۳	۱/۳۲	۱/۰۹
قزوین	۰	۰	۰	۳/۱۲	۲/۵۳
گلستان	۰	۰	۰	۰	۲/۶
جمع	۱	۱	۱	۱	۱

جدول ۲- بودجه عمرانی استان‌ها (۱۳۷۴-۱۳۷۸) (ارقام به میلیون ریال)

استان	عملکرد ۱۳۷۴	عملکرد ۱۳۷۵	عملکرد ۱۳۷۶	مصوب ۱۳۷۷	برآورد ۱۳۷۸
مرکزی	۵۴۴۵۷	۷۴۰۳۵	۸۴۵۴۶	۹۶۰۹۳	۷۳۰۹۸
گیلان	۱۰۱۹۲۸	۱۳۴۹۷۹	۱۳۷۲۹۴	۱۳۶۶۶۵	۱۰۹۰۵۳
مازندران	۱۷۱۳۱۱	۲۶۴۵۴۴	۲۹۵۱۷۱	۲۶۵۷۱۶	۱۳۲۱۹۵
آذربایجان شرقی	۱۳۷۱۶۰	۲۰۲۸۹۸	۲۳۰۱۶۸	۲۳۵۳۹۰	۱۶۸۵۷۹
آذربایجان غربی	۱۱۴۸۵۰	۱۶۱۶۱۷	۲۰۲۷۷۹	۱۵۹۷۷۹	۱۲۶۶۱۹
کرمانشاه	۱۹۷۰۰۱	۱۹۹۰۸۹	۱۶۸۲۷۶	۱۶۱۴۴۴	۱۴۰۸۲۵
خوزستان	۳۵۵۹۵۹	۶۱۹۸۶۹	۶۲۷۱۲۶	۴۶۰۲۵۴	۳۴۰۴۹۳
فارس	۱۴۹۹۸۶	۲۳۷۲۷۵	۲۵۴۰۴۹	۲۳۵۲۱۱	۱۹۳۴۶۹
کرمان	۱۱۸۸۷۹	۱۵۳۵۶۹	۱۸۴۹۳۱	۱۶۹۰۵۰	۱۳۱۲۱۰
خراسان	۲۰۴۰۳۴	۲۹۱۸۴۸	۴۴۷۷۷۶	۳۶۸۳۰۲	۲۶۷۶۰۲
اصفهان	۱۱۵۵۱۰	۱۵۰۴۸۹	۲۱۴۰۰۴	۲۲۸۰۵۹	۱۴۸۹۸۷
هرمزگان	۹۴۸۴۴	۱۳۷۲۹۱	۱۳۲۱۷۵	۱۲۰۳۷۶	۹۵۱۰۱
سیستان و بلوچستان	۱۱۲۳۱۸	۲۰۷۱۶۲	۲۳۱۹۴۱	۱۹۷۰۸۷	۱۵۳۴۷۶
کردستان	۱۱۵۹۶۰	۱۱۱۲۵۵	۱۲۱۰۰۹	۱۵۳۲۹۱	۱۱۶۵۶۱
همدان	۶۸۸۱۱	۸۷۲۶۹	۹۱۷۳۸	۹۸۲۱۳	۸۲۷۵۰
لرستان	۸۱۷۹۱	۱۱۴۴۲۶	۱۳۷۳۱۰	۱۳۲۸۵۱	۱۰۶۱۵۹
ایلام	۷۲۷۸۲	۷۴۵۳۸	۷۳۸۰۸	۷۷۸۶۰	۶۸۸۷۹
زنجان	۷۸۲۴۸	۱۰۴۴۱۳	۹۲۲۹۱	۸۷۰۱۳	۶۹۳۳۴
چهارمحال و بختیاری	۵۵۷۰۳	۷۳۵۷۷	۷۹۲۹۶	۷۹۴۰۶	۷۱۱۳۴
کهگیلویه و بویراحمد	۶۲۱۱۳	۸۷۱۱۹	۸۰۴۷۹	۸۱۰۲۰	۷۳۳۶۳
سمنان	۴۱۵۷۸	۴۷۳۴۹	۶۱۷۱۲	۵۸۵۵۶	۴۳۹۰۲
یزد	۳۹۱۹۷	۵۳۵۹۴	۶۸۲۰۱	۶۷۱۷۴	۴۶۰۹۳
بوشهر	۵۹۵۵۳	۷۷۵۰۶	۸۷۱۳۶	۸۰۰۳۵	۷۱۹۱۲
اردبیل	۸۴۶۵۵	۱۱۴۲۱۷	۱۱۶۹۲۰	۱۰۷۳۶۵	۸۰۰۲۸
قم			۶۰۷۲۰	۴۲۷۹۸	۳۴۹۹۳
تهران	۱۵۱۰۵۵	۲۳۸۳۶۲	۳۰۴۵۸۹	۳۱۷۸۴۱	۲۱۴۵۷۶
قزوین				۷۱۲۹۵	۴۷۱۶۵
گلستان					۷۲۴۴۴